

ustavni koncept združenega dela, ki temelji na izločitvi konkurence med delavci, pa tudi med gospodarskimi subjekti v dosedanem ustavnem opredeljevanju družbene lastnine, samoupravnega in družbenega planiranja, samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja. S tem pa se povezuje kajpada tudi artikulacija političnih interesov in oblikovanje politične sinteze, do katere naj bi po veljavni ustavni ureditvi prihajalo v nestranskem sistemu.

Očitno smo pred novimi družbenimi izzivi, na katere bo po vsej verjetnosti lahko dala odgovor šele nova ustava. Praksa pa kaže, da z vsemi odgovori šele na novo ustavo ne bo mogoče čakati.

IGOR KAUCIČ

Aktualna vprašanja volitev predsedstva SR Slovenije

Volitve predsednika in članov predsedstva SR Slovenije pomembno posegajo v položaj tega organa in vplivajo na razmerja v skupščinskem sistemu, posebno na razmerja med predsedstvom SR Slovenije in skupščino SR Slovenije.* Zato so vprašanja volitev (ne le predsedstva republike) prevladujoča v razpravah o spremembah ustave SR Slovenije. Predsedstvo SR Slovenije se oblikuje z volitvami predsednika in šestih članov predsedstva, preostala dva člana po položaju pa postaneta člana predsedstva v trenutku, ko sta v skladu s statutarimi določbami Zveze komunistov Slovenije in Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije izvoljena na ustrezno predsedniško funkcijo, in ostaneta člana predsedstva, dokler opravljata to funkcijo. Predsednika in člane predsedstva SR Slovenije volijo občinske skupščine in skupščine skupnosti občin kot posebnih družbenopolitičnih skupnosti po postopku in na način, določen z zakonom.¹

Kandidate za predsednika in člane predsedstva republike določi kandidacijska konferenca SZDL Slovenije², potem ko dobi mnenje vseh občinskih kandidacijskih konferenc o možnih kandidatih. Zakon o volitvah in odpoklicu predsedstva SR Slovenije določa zaprto listo za šest kandidatov za člane predsedstva republike in za enega kandidata za predsednika predsedstva republike (6. člen). Vloga kandidacijske konference SZDL Slovenije je izredno pomembna, ker prevladujoče vpliva na izid volitev in se dejansko približuje funkciji elektorjev, čeprav delegati republiške kandidacijske konference nimajo imperativnega madnata.

O kandidatu za predsednika in člane predsedstva republike se glasuje na skupni seji vseh zborov občinske skupščine in skupščine skupnosti občin kot posebnih družbenopolitičnih skupnosti.³ Predsednik predsedstva se v skladu s spremembo

* Članek je nekoliko dopolnjen prispevek avtorja na posvetu Društva za ustavno pravo Slovenije in Marksističnega centra CK ZKS o volilnem sistemu v Ljubljani dne 21. 2. 1988.

¹ 3. odst. 383. člena ustave SR Slovenije. Zakon o volitvah in odpoklicu predsedstva SR Slovenije je bil sprejet leta 1974 in spremenjen leta 1981 in 1988 (Uradni list SRS, št. 7/1974, št. 39/1981 in št. 20/1988).

² Amandma IV k ustavi SR Slovenije, Uradni list SRS, št. 22/1981.

³ Glasuje se »za« ali »proti« celotni listi kandidatov za člane predsedstva SR Slovenije in ne o posameznih kandidatih, ki jih tudi ni mogoče črtati na kandidadni listi ali pripisati drugega kandidata.

zakona o volitvah in odpoklicu predsedstva SR Slovenije iz leta 1981 vodi na posebni glasovnici (16. člen). S tem je omogočeno, da lahko postane nekdo po dveh letih predsednik predsedstva, čeprav do takrat ni bil član tega organa. Predsednik in člani predsedstva republike so v posamezni občinski skupščini izvoljeni, če so dobili večino glasov vseh delegatov v občinski skupščini in če so dobili večino glasov vseh delegatov v dveh tretjinah občinskih skupščin skupnosti občin kot posebnih družbenopolitičnih skupnosti.⁴

Skupščina SR Slovenije ne sodeluje v postopku izvolitve in nanj tudi ne more vplivati. Republiška skupščina le razglasi izvolitev in objavi sestavo predsedstva republike, člani predsedstva pa dajo po izvolitvi slovesno izjavo na skupni seji vseh zborov skupščine SR Slovenije, s čimer se predsedstvo konstituira.⁵

Način volitev predsedstva SR Slovenije se razlikuje od volitev predsedstev vseh drugih republik oz. pokrajin, katerih člane voli republiška oz. pokrajinska skupščina. Za volitve predsednika predsedstva pa uvajajo ustavni amandmaji k republiškim in pokrajinskim ustavam iz leta 1981 dva sistema. Po prevladujočem sistemu, ki je uveljavljen v SR BiH, SR Črni gori, SR Makedoniji, SR Srbiji, SAP Vojvodini in SAP Kosovu, voli predsednika predsedstva – v Srbiji tudi podpredsednika predsedstva – predsedstvo izmed svojih članov. Amandma k ustavi SR Makedonije ob tem določa, da se predsednik predsedstva voli na predlog SZDL Makedonije. Po drugem sistemu pa predsednika predsedstva ne voli predsedstvo iz vrst svojih članov, temveč ga v SR Hrvatski izvoli skupščina iz vrst članov predsedstva,⁶ v SR Sloveniji pa občinske skupščine in skupščine skupnosti občin. Način, da se predsednik predsedstva republike oz. avtonomne pokrajine ne voli posebej v skupščini, temveč ga voli predsedstvo iz svojih vrst, ga bolj izenačuje z drugimi člani predsedstva, tak način volitev pa je tudi skladnejši z načelom kolektivnega dela in odgovornosti. Predsednik predsedstva je v tako oblikovanem kolektivnem telesu le primus inter pares.

Način volitev predsedstva SR Slovenije, ki je še najbolj podoben načinu volitev članov predsedstva SFRJ, poudarja njegov samostojni položaj nasproti skupščini SR Slovenije. Razlogi za tak način volitev so v nekoliko drugačnem oblikovanju, pristojnostih in postopku sprejemanja odločitev v zborih skupščine SR Slovenije v primerjavi z drugimi republiškimi in pokrajinskima skupščinama. Delegati zbora občin in zbora združenega dela skupščine SR Slovenije so nestalni, pristojnosti družbenopolitičnega zbora so bolj omejene, postopek sprejemanja odločitev v zborih pa zahtevnejši, zaradi česar se lahko pojavijo zastoji in blokade pri sprejemanju skupščinskih odločitev. Predsedstvo republike je v teh primerih obrambni mehanizem in omogoča učinkovitejše delovanje skupščine SR Slovenije.

Način volitev in odpoklic predsedstva SR Slovenije poudarja njegov samostojni položaj in krepi njegovo vlogo »šefa države in samostojnega organa republike«.⁷ To, da ima predsedstvo SR Slovenije samostojen izvor v občinskih skupščinah, je element njegove osamosvojitve v odnosu do skupščine SR Slovenije.⁸ Pri ureditvi načina izvolitve in odpoklica predsedstva SR Slovenije je prevladovala težnja obli-

⁴ 22. in 26. člen zakona o volitvah in odpoklicu predsedstva SR Slovenije.

⁵ 1. in 2. odst. 384. člena ustave SR Slovenije.

⁶ Tak način volitev predsednika predsedstva (podoben je načinu volitev predsednika konfederacije v Švici, ki ga vsako leto voli skupščina izmed članov zveznega sveta) so do ustavnih dopolnil leta 1981 poznale tudi ustave SR BiH, SR Črne gore in SR Makedonije. Ustavna dopolnila k ustavi SR Slovenije iz leta 1981 niso spreminjale določb o načinu volitev predsednika in članov predsedstva republike.

⁷ M. Strobl, I. Kristan, C. Ribičič: Ustavno pravo SFRJ, ČZ Uradni list SRS, Ljubljana 1986, str. 369.

⁸ Z neposrednimi volitvami članov republiške skupščine, ki jih uvaja amandma XXVI k ustavi SFRJ, bo ta element še bolj poudarjen, ker člani skupščine SR Slovenije ne bodo izhajali iz občinskih skupščin kot zdaj.

kovati samostojen in vpliven organ republike.⁹ Samostojen položaj tega organa v republiki je skladen z naravo njegovih funkcij, predvsem funkcij politične pobude in usklajevanja v političnem sistemu, ki jih uresničuje kot moderatorski in mediativni organ. Čeprav je način volitev predsedstva vprašljiv z vidika sistema skupščinske vladavine, je pri njegovi ureditvi prevladovala težnja po oblikovanju samostojnega organa, ki naj prispeva k večji stabilnosti in integraciji političnega sistema. Slabost te ureditve pa je lahko v tem, da član predsedstva ne more biti odgovoren le eni ali več občinskim skupščinam, temveč vsem, prav tako ga lahko le vse skupaj odpokličejo, kar krepi njegov položaj.¹⁰

Predsednik predsedstva SR Slovenije ima širše pristojnosti in nekoliko samostojnejši položaj v predsedstvu kot drugi predsedniki predsedstev republik oz. pokrajin. Iz obsega in narave njegovih pravic in dolžnosti izhaja, da je več kot samo primus inter pares. V tem lahko najdemo utemeljitev, da se predsednik predsedstva SR Slovenije voli posebej, čeprav to ni povsem v skladu z načelom kolektivnega dela in odgovornosti članov predsedstva republike. Predlog, da se voli za štiri leta brez možnosti za ponovno izvolitev,¹¹ v mnogočem poenostavlja volilne postopke in izenačuje mandatno dobo z mandatno dobo delegatov skupščin in članov predsedstva.

Način volitev predsednika predsedstva je bil posebno aktualen v razpravah ob ustavnih spremembah leta 1981. Takrat so prevladoval predvsem tri možne rešitve: volitve v zborih občinskih skupščin, v zborih republiške skupščine in v predsedstvu republike. Prva rešitev je najmanj spreminjala veljavno ureditev, prednost druge pa je bila v tem, da je racionalnejša in omogoča vsakoletno obveščanje skupščine SR Slovenije (če bi bil predsednik predsedstva voljen za leto dni). Na drugi strani pa bi ta rešitev poudarila določeno »odvisnost«¹² predsedstva od republiške skupščine. Tretja rešitev je še najbolj v skladu s težnjami po kolektivnem delu in odgovornosti.¹²

V zvezi z volitvami predsednika in članov predsedstva se ob veljavni ureditvi ponujajo tudi drugi možni načini volitev. Glede na to, ali gre za delno ali popolno spremembo veljavnega načina volitev predsedstva, jih lahko združimo v dve skupini.

Prvo skupino sestavljajo predlogi, ki ohranjajo način volitev članov predsedstva (v občinskih skupščinah in skupščinah skupnosti občin), ne pa tudi predsednika predsedstva. Po enem izmed predlogov bi ga volila skupščina SR Slovenije izmed izvoljenih članov predsedstva, po drugem pa predsedstvo iz vrst svojih članov.

Volitve predsednika predsedstva v skupščini SR Slovenije, ki jih predlaga tudi delovna skupina RK SZDL Slovenije za pripravo predlogov sprememb in dopolnitev v volilnem sistemu,¹³ bi omogočile na eni strani vpliv skupščine SR Slovenije na kadrovsko sestavo predsedstva in na uveljavljanje odgovornosti ne samo predsednika, temveč posredno tudi celotnega predsedstva republike, na drugi strani pa ne bi jemala predsedniku predsedstva samostojnejšega položaja v predsedstvu, ohr-

⁹ Pojasnila C. Ribičiča k spremembi Zakona o volitvah in odpoklicu predsedstva SR Slovenije leta 1981, ČZ Uradni list SRS, Ljubljana 1985, str. 79.

¹⁰ C. Ribičič, Z. Tomac: Ustavne spremembe, Cankarjeva založba, Ljubljana 1987, str. 119.

¹¹ 23. točka predloga, da se začne postopek za spremembo ustave SR Slovenije, Poročevalec skupščine SRS, št. 22/1987.

¹² C. Ribičič: Uresničevanje kolektivnega dela in odgovornosti ter ustavne spremembe, Pravniki, št. 10–12/1979, str. 308 in 309.

¹³ Gradivo za razpravo o dograjevanju volilnega sistema, Dnevnik z dne 26. 8. 1987 (priloga), str. 27.

nila bi se potrebna samostojnost predsedstva pri uresničevanju njegovih funkcij in ne bi pomembneje posegla v ustavni položaj predsedstva kot celote.¹⁴ Med prednosti tega načina štejemo tudi, da ne posega v način izvolitve članov predsedstva niti v njegovo sestavo in v ustavne določbe o funkcijah predsednika predsedstva. Volitve predsednika predsedstva v skupščini SR Slovenije so primerne tudi zato, ker bi lahko skupščina vsaki dve leti (oz. štiri leta) poglobljeno obravnavala pobude, stališča in predloge predsedstva o vprašanih s področja ljudske obrambe, varstva z ustavo določenega reda, mednarodnih odnosov in druga temeljna vprašanja iz pristojnosti skupščine.¹⁵

Pomanjkljivost take rešitve je v še večji krepitvi in poudarjanju položaja predsednika predsedstva nasproti drugim članom predsedstva, kar ni povsem v skladu z načelom kolektivnega dela in odgovornosti predsedstva. Predlagani način volitev predsednika bi pomenil tudi nekonsistentnost ureditve v predsedstvu in povzročil diferenciacijo odgovornosti predsednika in članov predsedstva. Glede na dvostopenjski način volitev bi bil predsednik za svoje delo individualno odgovoren predvsem skupščini SR Slovenije, člani predsedstva pa ne. Tako bi bila odgovornost predsedstva razpršena in ločena, položaj predsednika predsedstva pa bi bil objektivno bližji položaju individualnega predsednika republike kot pa predsedniku kolektivnega organa. Tak način volitev ne rešuje vprašanja celovite skladnosti položaja predsedstva s sistemom skupščinske vladavine, temveč še bolj zapleta mehanizem volitev in sistem odgovornosti predsednika, članov in predsedstva republike v celoti.

Tudi volitve predsednika izmed voljenih članov predsedstva v samem predsedstvu SR Slovenije imajo določene prednosti in pomanjkljivosti. Prednost je, da ohranja potrebno samostojnost predsedstva republike za uresničevanje njegovih funkcij nasproti republiški skupščini in da je bolj skladen z načelom kolektivnega dela in odgovornosti. Pomanjkljivost pa je lahko v omejevanju samostojnejšega položaja predsednika v predsedstvu, ki bi s tem dobil le funkcijo predsedujočega. Seveda pa tudi ta način volitev predsednika ne spreminja tistih ugotovitev o položaju predsedstva, ki pomenijo delen odstop od sistema skupščinske vladavine, oz. je s tega vidika celo manj ustrezen kot volitve predsednika v skupščini SR Slovenije.

V drugo skupino uvrščamo predloge, ki posegajo v veljavni način volitev celotnega predsedstva. Med njimi so predvsem volitve predsedstva v skupščini SR Slovenije in neposredne volitve.

Volitve predsednika in članov predsedstva v zborih skupščine SR Slovenije ali volitve članov v skupščini, predsednika predsedstva pa v predsedstvu samem so najbolj skladne s sistemom skupščinske vladavine in načelom kolektivnega dela in odgovornosti. Razen tega ni mogoče vnaprej ali brez temeljite analize prakse pristati na to, da bi tak način nujno pomenil spreminjanje samostojnega položaja predsedstva in preprečeval uresničevanje nekaterih njegovih pristojnosti ter vlogo dejavnika politične stabilnosti. V strokovni literaturi, ki obravnava položaj predsedstva republike oz. pokrajine (ki ga voli republiška oz. pokrajinska skupščina, predsednika pa predsedstvo iz vrst svojih članov), ni najti mnenj, ocen in ugotovitev, da je tak način volitev predsedstva ovira za relativno samostojen položaj predsedstva ali tako stopnjo odvisnosti od skupščine, ki bi omejevala predsedstvo

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Prim. C. Ribičič: Ustavni vidiki uresničevanja kolektivnega dela in odgovornosti, Zveza delavskih univerz Slovenije in DDU Univerzum, Ljubljana 1980, str. 90 in 91.

pri uresničevanju njegovih ustavnih funkcij. Nasprotno, več je avtorjev, ki ugotavljajo preveliko samostojnost predsedstva, prevelik vpliv na pripravljanje in sprejemanje odločitev v skupščini ipd. Prednost takega načina volitev je tudi v vzpostavitvi ustreznega sistema individualne in kolektivne odgovornosti predsednika, članov predsedstva in predsedstva v celoti. Predsedstvo bi za svoje delo odgovarjalo republiški skupščini, ki bi lahko njegovo odgovornost tudi uveljavljala, kar bo z neposrednimi volitvami članov republiške skupščine dobilo še dodatno veljavo.

Volitve in odgovornost predsedstva skupščini SR Slovenije same po sebi še ne pomenijo nujno tudi popolne odvisnosti in manjše učinkovitosti predsedstva. Razen dosedanjih izkušenj delovanja predsedstev republik oz. pokrajin, ki to potrjujejo, je mogoče za tako hipotezo najti potrditev tudi v položaju predsednika republike, ki – kljub temu, da ga je volila zvezna skupščina, da je bil njej tudi odgovoren in je razpolagal s širokimi pristojnostmi šefa države – ni izgubil položaja samostojnega in učinkovitega organa federacije. Volitve predsedstva v republiški skupščini ne bi nujno pomenile tudi omejevanje možnosti predsedstva, da prispeva k odpravi zastojev in blokad, do katerih lahko pride v skupščinskem sistemu. Njegov samostojnejši položaj namreč ni odvisen le od načina volitev, temveč tudi od njegovih pristojnosti, ki lahko ob takem načinu volitev ostanejo nespremenjene.

Neposredne volitve predsednika in članov predsedstva republike bi močno poudarile elemente predsedniškega sistema, kar bi bilo v nasprotju s premisami skupščinskega sistema. S tem bi še bolj osamosvojili položaj predsedstva SR Slovenije nasproti skupščini SR Slovenije in njenemu izvršnemu svetu. Vprašanje uvedbe neposrednih volitev, ne le predsedstva republike, temveč tudi sicer v skupščinskem sistemu, ima več razsežnosti.

Prva se kaže v potrebi po konsistentnosti volilnega sistema. Uvajanje neposrednih volitev le za posamezne organe oblasti bi pomenilo poudarjanje njihove vloge in položaja v skupščinskem sistemu nasproti drugim organom, ki so voljeni na posreden oz. delegatski način. Pri predsedstvu republike bi to pomenilo okrepitev in večjo osamosvojitve tega organa tako nasproti republiški skupščini kot tudi nasproti njenemu izvršnemu svetu.

Druga razsežnost bi poudarila njegov položaj in vlogo v organizaciji organov oblasti, čeprav ta ne izhaja niti iz obsega niti narave njegovih funkcij kot tudi ne iz njegovega splošnega položaja in vloge v skupščinskem sistemu.¹⁶

Tretja razsežnost se nanaša na odgovornost tega organa, ki bi bil neposredno voljen. Same neposredne volitve tudi ne pomenijo več možnosti za uveljavljanje politične odgovornosti izvoljenih funkcionarjev oz., če analiziramo uveljavljanje te odgovornosti v parlamentarnih in predsedniških sistemih, prej nasprotno, kar še posebno velja za šefa države. Glede na svoj položaj v teh sistemih je politično neodgovoren, zato bi bilo s tega vidika praktično vseeno, kako ga volijo. Pa vendar velika večina držav parlamentarnega sistema (vse v Evropi, razen Francije) posredno voli šefa države.¹⁷

¹⁶ Na to opozarja tudi B. Markič ob ocenjevanju neposrednih volitev predsednika republike, predlaganega v Gradivu za Slovensko ustavo: »Vsaka politična institucija v nekem sistemu je v določeni politični 'arhitektoniki' z drugimi institucijami in spremenjen način 'rekrutiranja' predsednika ali pa predsednika predsedstva, bi dajal večjo moč njegovi reprezentativnosti... »Skratka, ali se potem institucija predsednika republike ne bi oblikovala kot neki dejavnik povsem novega ravnotežja v dialektiki z drugimi vejami oblasti.« Kakšno ustavo potrebujemo – razprava v Sekciji MC CK ZKS za politični sistem, Komunist, Ljubljana 1988, str. 45.

¹⁷ Podobno ugotavlja tudi delovna skupina RK SZDL Slovenije za pripravo predlogov sprememb in dopolnitev v volilnem sistemu: »Taka ureditev (neposredne volitve predsedstva SR Slovenije – op. I. K.) bi pomenila kršitev načela enotnosti oblasti in vnašanje načela delitve oblasti na način, značilen v predsedniških sistemih. Nosilci izvršnih funkcij so v moderni državi že tako premočni in jih skupščine povsod po svetu oz. parlamenti le težko kontrolirajo in obvladujejo – če

Četrta razsežnost neposrednih volitev se kaže v pristojnostih predsedstva republike. Njegov okrepljen in samostojen položaj bi ob ohranitvi sistema skupščinske vladavine nujno predpostavljalo zoženje njegovih pristojnosti, posebej zato, ker ne bi bila vzpostavljena ustrezna politična odgovornost skupščine SR Slovenije. To velja predvsem za tiste funkcije, ki vzpostavljajo določeno ravnotežje predsedstva republike z republiško skupščino, oz. funkcije, s katerimi prevzema predsedstvo izključno politično pobudo do skupščine.

Peta razsežnost je najpogosteje omenjeni argument, da bi uvedba neposrednih volitev v naš ustavni sistem odprla možnosti za prevladujoči vpliv delovnih ljudi in občanov na izbor nosilcev pomembnih družbenih funkcij. Za našo politično prakso nedvomno tehten argument ima pri vprašanju volitev predsedstva republike nekoliko drugačen smisel in pomen kot neposredne volitve delegatov. Predsednik in člani predsedstva republike niso delegati in se ne volijo iz sestave temeljnih delegacij, temveč so od določene kandidacijske faze naprej evidentirani in kandidirani poimensko. Razen tega se bo z neposrednimi volitvami članov občinskih skupščin in skupščine SR Slovenije zmanjšal ali celo odpravil pogosti očitek o nelegitimnosti oblasti in nosilcev političnih funkcij, ki jih volijo skupščine.

In nenazadnje, predsedstvo republike je kolektivni šef države, ki naj v skladu z načelom kolektivnega dela in odgovornosti deluje kot enoten in homogen organ. Neposredne volitve kolektivnega organa bi povzročile velike volilno tehnične težave in zapletle postopek, ker bi ob odprti kandidatni listi, ki jo predpisuje 7. točka amandmaja XXVI k ustavi SFRJ, zahtevale večkrožno glasovanje ali ponavljanje neposrednih splošnih volitev, dokler ne bi sedem članov predsedstva dobilo potrebno večino.¹⁸ Ob tem je treba pripomniti, da način dela in položaj predsedstva republike zahtevata celotno sestavo. Njegovo delo bi bilo izredno oteženo, če bi bilo treba za posamezne člane, ki niso bili izvoljeni, razpisovati ponovne volitve. V sodobni ustavni in politični teoriji in praksi ne poznamo primerov, ko bi ne le kolektivnega šefa države, temveč sicer kolektivne organe državne oblasti volili na neposrednih in splošnih volitvah.

Neposrednih volitev predsedstva republike zato ni mogoče utemeljevati oz. zavrniti z istimi razlogi kot za druge nosilce funkcij v republiki. Vprašanje je treba torej reševati s širšo demokratizacijo postopka evidentiranja in kandidiranja in ne z neposrednimi volitvami, ki bi položaj predsedstva republike še bolj okrepile. Možni so seveda tudi drugi, kombinirani načini neposrednih volitev in volitev v republiški skupščini, kot npr. neposredne volitve članov predsedstva in volitve predsednika predsedstva v republiški skupščini ali volitve predsednika predsedstva v predsedstvu ipd., ki pa vsebujejo ob ohranitvi veljavnih pristojnosti predsedstva pomembne elemente osamosvajanja in poudarjanja pomena in vloge tega organa nasproti skupščini SR Slovenije.¹⁹

Z volitvami je neposredno povezano tudi vprašanje kandidatnih list za predsednika in člane predsedstva. Zaprta kandidatna lista, ki jo določa 6. člen zakona

---

imajo pri tem mandat še direktno od ljudstva, ne od skupščine kot ljudskega predstavništva, pa še toliko težje in manj uspešno.« Gradivo za razpravo o dograjevanju volilnega sistema, str. 19.

¹⁸ To bi bilo posebej aktualno, če bo sprejet predlog delovne skupine RK SZDL Slovenije za pripravo predlogov sprememb in dopolnitev v volilnem sistemu, da se pri ugotavljanju volilnega izida upošteva kot izhodišče, da so pri odprti kandidatni listi izvoljeni tisti kandidati, ki so dobili največ glasov, vendar ne manj kot tretjino glasov celotnega volilnega telesa. Gradivo za razpravo o dograjevanju volilnega sistema, str. 28.

¹⁹ V tem prispevku ne obravnavam »kombinacije« neposrednih volitev predsednika in članov predsedstva SR Slovenije in volitev teh v skupščini (SR Slovenije ali občinskih skupščinah in skupščinah skupnosti občin), torej podobno nekaterim predlogom za volitve člana predsedstva SFRJ iz SR Slovenije, ker je treba način volitve Predsedstva SR Slovenije celovito urediti z amandmaji k ustavi SR Slovenije.

o volitvah in odpoklicu predsedstva SR Slovenije, ne omogoča volitev med več kandidati, kar ne spodbuja demokratiziranje kandidacijskih in volilnih postopkov. Sistem zaprte kandidatne liste odvrta volilce od aktivnega in ustvarjalnega vključevanja v postopke in ohranja volitve na še prevladujoči politično manifestativni in plebiscitarni ravni. Uvedba odprtih kandidatnih list bi zelo demokratizirala izbor kandidatov, spodbudila zanimanje delovnih ljudi in občanov za volitve, omogočila ustrežnejšo izbiro kandidatov, čeprav ne more – podobno, kot to velja za neposredne volitve – v celoti nadomestiti kakovostnih postopkov evidentiranja in kandidiranja.²⁰ V skladu s točko amandmaja XXVI k ustavi SFRJ, ki predvideva odprto kandidatno listo, bo ustrezní amandma k ustavi SR Slovenije zahteval tudi spremembo zakona o volitvah in odpoklicu predsedstva SR Slovenije. Odprta kandidatna lista za volitve predsednika in članov predsedstva republike bo omogočila volitve izmed več kandidatov, zato bo treba znižati potrebno absolutno večino na relativno (vseh volilcev oz. vseh članov skupščine ali večino tistih, ki so volili) ali pa uvesti dvokrožno glasovanje. Volitve predsednika in članov predsedstva ali samo članov predsedstva v občinskih skupščinah in skupščinah skupnosti občin pa bodo zahtevale tudi znižanje zahtevane dvetretjinske večine občinskih skupščin in skupščin skupnosti občin.

---

²⁰ Gradivo za razpravo o dograjevanju volilnega sistema, str. 26.